

היבטים לשוניים במגילת רות עז

דקדוקי קריאה במגילת רות ובקריאות חג השבועות כולל יום טוב שני בחור'ל

מגילת רות:

- א א וַיְהִי וַיְהִי: הי"ד בשוא נח וכן בכל מקום
- א ב נַעֲמִי: הנו"ן בקמץ רחב, קרא (קריאה "ישראלית"): Naomi
- וַיֵּשׁ שְׁנֵי-בָנָיו | מַחְלֹץ: המילה בָּנָיו | מוטעמת במונח לגרמיה¹.
- וַיְהִי-שָׁם: העמדה קלה ביר"ד הראשונה
- א ד וַיָּשְׁבוּ שָׁם: טעם נסוג אחור ליר"ד, עם זאת השי"ן בשוא נע
- א ה וּמֵאִשָּׁה: להקפיד לבטא את המפיק
- א ז הִיחָה-שָׁמָּה: העמדה קלה בה"א הראשונה
- א ח לָכֵּן שֶׁבָּנָה: הכ"ף והבי"ת בשוא נח למרות שהם אחרי תנועות גדולות²; השי"ן דגושה מטעם "אתי מרחיק"
- א י וַתֹּאמְרָה-לָּהּ: שתי מילים מוקפות, הראשונה מבין השתיים מוטעמת במאיילא³
- א יג הִלֵּךְ | תִּשְׁבְּרָנָה: לגרמיה ואחריו רביע; תִּשְׁבְּרָנָה שי"ן שמאלית
- א יד וַתִּשְׁנָה: שי"ן שמאלית. לַחֲמוּתָהּ: הלמ"ד בפתח. דְּבָקָה בָּהּ: טעם נסוג אחור לדל"ת, דגש חזק בבית מדין אתי מרחיק
- א טז לְעִזְבֹּךְ: העי"ן בקמץ קטן
- א כ אַל-תִּקְרָאנָה לִי: אין דגש חזק בלמ"ד וכן הדבר בהמשך
- א כא עָנָה בִּי: טעם נסוג אחור לעי"ן. הִרְעָ לִי: טעם נסוג אחור לה"א
- א כב הִשָּׁבָה: הטעם בשי"ן מלעיל⁴. וכן בהמשך ב ו, ד ג
- ב א מִידֶּעָ: קרי מוֹדֶעָ, הדל"ת בקמץ
- ב ב אֵלֶּכָּה-נָּא: הלמ"ד בשוא נע. וְאַלְקָטָהּ: על אף שבדפוסים הקו"ף מנוקדת לרוב בחטף קמץ, נכון לבטא שם שווא נע, כן הדבר גם בהמשך. לָכֵי: בניגוד להרגל שבשפה היומיומית, ההטעמה בכ"ף
- ב ג וַיִּקֶּר מִקְרָהּ: בחלק מהדפוסים מוטעם תיבת מִקְרָהּ ברביע אך הנכון הוא בזקף
- ב ד וַיֹּאמְרוּ לוֹ: טעם נסוג אחור ליר"ד והמ"ם בשוא נע. יְבָרְכֶךָ: על אף הקושי, הכ"ף הראשונה בשוא נח
- ב ח שָׁמַעַתָּ: העי"ן בפתח. תַּעֲבוּרִי: הטעם ברי"ש מלרע
- ב ט יִקְצְרוּן: מלרע. נִגְעָךָ: הנו"ן בקמץ קטן

¹ מונח שהוא טעם מפסיק, מופיע לרוב לפני רביע ראה על כך בספרו של הרב ברויאר "טעמי המקרא" עמ' 66.

² אין זה יוצא מן הכלל: כאשר ההטעמה בהברה המונעת בתנועה גדולה, השווא שלאחריה הוא נח

³ במ"ם יש מאיילא, על אף הדמיון בינו לבין הטיפחא, המאיילא הינו טעם מחבר (הוא מופיע גם בקריאת המפטיר של שבועות).

⁴ יש כאן שינוי משמעות אם יקרא מלרע.

ב י נְכַרְיָה: הנר"ן בקמץ קטן

ב יא לֹא-יִדְעֶתָ תְּמוּל: הע"ן בפתח וכן הדבר גם בהמשך, יש להיזהר מלהבליע את הת"ו שבסוף התיבה הראשונה עם זו שבתחילת התיבה השנייה

ב יב פָּעֵלָךְ: הפ"א בקמץ גדול והע"ן בקמץ חטוף. וְתִהְיֶה: הת"ו בשווא נח. אֲשֶׁר-בָּאת לַחֲסוֹת תַּחַת-כְּנָפָיו: טעם טפחא בתיבת אֲשֶׁר-בָּאת, יש להקפיד על הפרדת התיבות 'לחסות' - 'תחת'⁵

ב יג שִׁפְחָתְךָ: הח"ת בקמץ ובהמשך הפסוק בחולם שִׁפְחָתְךָ

ב יד לָהּ בָּעֵז: אין מפיק בה"א ועל כן הב"ת אחריה רפויה. וַיִּצְבֹּט-לָהּ: הב"ת בקמץ קטן. וְתֹאכֵל: במלעיל

ב יח מְשַׁבְּעָה: הש"ן בקמץ קטן

ב יט לִקְטֹת: הטי"ת בשווא נח על אף הקושי

ב כא וְתֹאמַר רוֹת הַמִּזְבֵּיחַ: טעם טפחא בתיבת וְתֹאמַר. תִּדְבָּקִין: הטעם בקר"ף מלרע.

בפרק ג יש לשים לב לקרי וכתוב

ג א יִיטֹב-לָךְ: העמדה קלה ביו"ד

ג ג וְרַחֲצֵתָ | וְסִכֵּיתָ: לגרמיה ואחריו רביע; לְאִישׁ: הלמ"ד בקמ"ץ ולא בשווא⁶

ג ד בְּשִׁכְבוֹ: הש"ן בקמץ קטן, הכ"ף בשווא נח והב"ת אחריה רפויה

ג ה אֲשֶׁר-תֹּאמַרְי - אֵלֶיךָ: קרי אֵלֶיךָ אך ללא כתיב

ג ט אֲמַתְךָ: כאן במלעיל ובהמשך הפסוק במלרע אֲמַתְךָ. וּפְרִשְׁתָּ: במלרע

ג יא אֶל-תִּירְאֵי: רי"ש בשווא נע, הקורא בשווא נח משנה משמעות ללשון ראייה

ג יב כִּי אִם גֹּאֵל: כתיב אִם אך ללא קרי; אֲנֹכִי: הטעם בנו"ן מלעיל בגלל ההפסק

ג יג לִינִי | הַלֵּילָה: לגרמיה ואחריו רביע; לְגִיאֲלֶךָ: הגימ"ל בקמץ גדול והאל"ף בחטף קמץ; אֲנֹכִי: הטעם בנו"ן מלעיל

ג טו וְאַחֲזִי-בָהּ: החי"ת בחטף קמץ הנקראת כחולם. וַיִּמָּד: המ"ם בקמץ קטן

ג יז נָתַן לִי: טעם נסוג אחור לנו"ן. כִּי אָמַר - אֵלֶיךָ: קרי אֵלֶיךָ אך ללא כתיב

ג יח כִּי-אִם-כֹּלָה: תיבה כִּי- מוקפת ולא בתביר

ד א שְׁבָה-פָּה: הפ"א דגושה בדגש חזק בדין דחיק בניגוד לפסוק הבא שם היא רפה שְׁבוּ-פָה. פִּלְנִי אֱלֹמֵנִי: שניהם במלרע. וַיִּסַּר וַיֵּשֶׁב: הראשון במלעיל והשני במלרע

ד ג הַשְּׁבָה: הטעם בש"ן מלעיל⁷

ד יא הַבָּאָה: במלרע

ד יב יִלְדָה: הלמ"ד בשווא נע, אחרת משנה משמעות. לִיהוּדָה: הלמ"ד בחירק מלא, אין לבטא שווא ביו"ד

⁵ לאלו שאינם מבחינים בין ת"ו רפויה לדגושה, וגם אינם מכירים בהבחנה של קריאת ת"ו רפויה כסמך.

⁶ הקורא בשווא משנה משמעות.

⁷ הקורא מלרע משנה משמעות.

ד יד וְיִקְרָא: הוא"ו בשווא

ד טו וְהָיָה לָךְ: טעם נסוג אחר לה"א הראשונה. אֲשֶׁר-אֶהְיֶה: הטעם בבית, במלעיל. הבית פתוחה והת"ו בסגול. יִלְדָּתוֹ: הטעם בדלית והיא בפת"ח. טוֹבָה לָךְ: טעם נסוג אחר לטית

ד יח פָּרָץ: הפ"א קמוצה, על אף שאינה מוטעמת באתנח או ס"פ

ד כ אֶת-שְׁלֹמֹה: שיתן שמאלית

ד כב אֶת-יִשְׂרָאֵל: השיתן בקמץ

קריאה לשבועות שמות יט:

יט ב וַיַּחַן-שֵׁם: געיה ביו"ד

יט ג וַתִּגֵּד: הגימ"ל בצירי

יט ה וְהִיטָם: במלעיל. סִגְלָה: יש להדגיש את הלמ"ד

יט ו תַּהֲיוּ-לִי: געיה בתיו"ו

יט י וְקִדְשְׁתֶּם הַיּוֹם וּמָחָר: על פי ברויאר ורוב הספרים אשר בידינו, ההטעמה היא - מרכא טפחא אתנח.

יט יג יִירָה: יו"ד ראשונה בחירק חסר, יו"ד שניה בקמץ ובדגש חזק

יט יח עָשָׂן: מנוקד קמץ ופתח, פועל בעבר (תורה קדומה). אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בָּאֵשׁ: להקפיד על הפרדת ה' – באש⁸

יט ט הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מְאֹד: טעם טפחא בתיבה הוֹלֵךְ

יט כד פֶּן-יִפְרָץ-בָּם: הר"ש בקמץ קטן

עשרת הדברות

בטעם תחתון: מִבֵּית בְּמוֹנָח עֲבָדִים באתנח, הפסוק הראשון מסתיים בתחילת הדיבר השני בתיבה **עַל-**פָּנָי

בטעם עליון: מִבֵּית במרכא עֲבָדִים בסילוק וזהו הנוסח הנכון לטעם עליון. אין להשיג על אותם הוצאות אשר צירפו את הדיבר הראשון והשני אל פסוק אחד ארוך⁹. הפסוק השני מתחיל ב- **לֹא יִהְיֶה-לָּךְ** וטעם אתנח בתיבת **לְשֹׁנָאִי**. כך יוצא שכל דיבר נתון בפסוק נפרד. כמו כן, אין להשיג כלל על הרביע שיש בקורן במילה **עֲבָדִים**.

כ ה **תַּעֲבֹדֶם**: התיו"ו בקמץ רחב והעיו"ן בקמץ קטן. קִנְיָא: קו"ף פתוחה ויש להדגיש את הנון להבדיל לשון קנאה מלשון קנין. וְעִשָּׂה: טעם נסוג אחר לעיו"ן

⁸ יש להחיש את קריאת שם ה' כך שיישמע קרוב יותר לתיבה הקודמת

⁹ מקור השיבוש כנראה בכך שחלק מהדפוסים וכתבי היד הטעימו הטעמה כפולה על גבי אותו טקסט וכך נוצר קושי לזהות את ההטעמה המיועדת לכל חלוקה

פסוק	טעם עליון	טעם תחתון
ט	וְעִשִּׂיתָ כָּל-מְלָאכָתָּךְ: וְעִשִּׂיתָ בְּטַעַם מִשְׁרַת וּלְכֵן הִכָּף בְּתִיבַת כָּל רְפוּיָה	וְעִשִּׂיתָ כָּל-מְלָאכָתָּךְ: וְעִשִּׂיתָ בְּטַעַם מִפְסִיק - הִכָּף בְּתִיבַת כָּל דְּגוּשָׁה
יג	לֹא תִרְצָח: ס לֹא תִנָּאֵף: ס לֹא תִגְנֹב: ס לֹא תִגְנֹב: הַתִּיּוֹן דְּגוּשׁוֹת	לֹא תִרְצָח: ס לֹא תִנָּאֵף: ס לֹא תִגְנֹב: הַתִּיּוֹן רְפוּיּוֹת, הַצִּדִּי בְּקִמָּץ גַּם בְּתַחֲתוֹן

כ יד וְעִבְדוּ וְאָמְתוּ וְשִׁוְרוּ וְחִמְרוּ: וְאִי הַחִיבּוּר מְנוּקֶדֶת: שׁוּא, פֶּתַח, שׁוּא, פֶּתַח
כ טז וְאֵל-יִדְבָּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן-נָמוּת: יש להחיש את קריאת התיבה אֱלֹהִים להסמיכה לתיבה הקודמת
כ כ אֱלֹהֵי כֶסֶף: טעם נסוג אחור ללמ"ד
כ כג לֹא-תִגְלֹה: הַתִּיּוֹן בְּחִירָק חֶסֶר וּדְגֵשׁ חֶזֶק בְּגִימָ"ל הַקְמוּצָה

מפסיר חג השבועות במדבר כח:

כו בְּהַקְרִיבְכֶם שְׁנֵי טַעֲמִים בְּמִילָה, הַבִּי"ת בְּתוֹךְ הַמִּילָה בְּשׁוּא נֶע. בְּשִׁבְעַתִּיכֶם: הַטַּעַם בְּעִי"ן הוּא מֵאִילָא (רֹאה עַל כֵּךְ לַעִיל בְּהַעֲרָה עַל מַגִּילַת רוֹת א י)

הפסרת חג השבועות יחזקאל א:

ב יוֹכֵיץ: בְּשֹׂאֵר מִקּוֹמוֹת יְהוִיכִין, אֲבָל כֹּאן הִי"ד בְּחוּלָם
ד וְאֶרָא: הַטַּעַם בְּאֵל"ף מְלַעִיל. בְּאֶה: הַטַּעַם בְּאֵל"ף מְלַרַע¹⁰ וְנִגְה־לֹ: מִילִים מוֹקְפוֹת¹¹ מוֹטַעֲמוֹת בְּמִרְכָּא טִיפְחָא כְּבִמִּילָה אַחַת, וְגַעִיא (מֵתָג) בְּגִימָ"ל¹² לְמַנוּעַ הַבְּלַעַת הַה"א הַמוֹפְקָת. בְּפִסּוּק כֹּז הַמִּילִים פְּרֻדּוֹת וְגַם שֵׁם יֵשׁ גַּעִיא.
ז וְנִצְצִים: הַצִּדִּי הָרֵאשׁוֹנָה בְּשׁוּא נֶע, בְּחֻלְק מֵהַדְּפוּסִים מוֹפִיעַ חֹטֵף פֶּתַח לְהוֹרוֹת עַל הַנֶּעֱת הַשׁוּא בְּלֶבֶד וְלֹא עַל קְרִיאַת הַחֹטֵף עֲצֻמוֹ.
ח אֶרְבַּעַת: בְּמַלְעִיל, כֵּן הַדְּבַר גַּם בְּהַמְשָׁךְ
ט חֲבֵרֶת: הַטַּעֲמָה מִשְׁנִית בְּחִ"ת, מִרְכָּא תְּבִיר בְּאוֹתָהּ מִלָּה.
יא מְלִמְעָלָה: הַלִּמְ"ד אַחֲרֵי הַמִּ"ם רְפוּיָה. שְׁתִּים: בְּתִיבָה וְלֹא בְּפִשְׁטָא כְּפִי שְׁמוֹפִיעַ בְּקוֹרֵן

¹⁰ הקורא מלעיל משנה משמעות

¹¹ במהדורת ברויאר אין כאן הקפה וכן בפסוק כז אין הקפה. בתוכנת כתר בר-אילן מוקף. בכתר עצמו קשה לקבוע. תשובה שקיבלתי על ענין זה מרפאל זר (ראש מדור מסורה במפעל המקרא, האוניברסיטה העברית): ר' אליהו שלום. אנא הבט במהדורת מפעל המקרא על אתר. ישבנו שבעה נקיים על תיבה זו, ולבסוף הטרחנו את עצמנו להיכל הספר כדי לעיין בכתר במקור. ההעתיקה של מהד' בר אילן נכונה, למרות הזרות. ויש לציין עוד, כי המרכא שבאות נ"ן היא תיקון (בכתר) מגעיה, והגעיה שבאות גימ"ל היא תוספת. סיוע לגרסת הכתר אפשר למצוא בכתב יד קהיר, וכן בכתב יד נ (=ניו יורק, ENA 346).

בברכה, רפאל זר (ראש מדור מסורה במפעל המקרא, האוניברסיטה העברית)

רפאל זר

רכז המערכת

מפעל המקרא

אני מודה בזה לרפאל זר על התשובה המהירה והבהירה. ומכאן שנוסח המקרא צריך בדיקה ודקדוק. גם בדיקה

מצילומים אינה מספיקה לפעמים.

¹² עיין הערת רפאל זר שהגיעא כאן נוספת, אבל בפסוק כז היא מקורית.

ואחרים. גִּוְיִתִּיהֶנָּה: הוא"ו בחיריק חסר והיו"ד אחריה בחולם ודגש חזק

כא וְבִהֲנִשְׁאָם: הבי"ת בשוא נח אע"פ שיש געיא לפניו. השי"ן בשוא נע

כה בְּעִמְדָם: העי"ן בקמץ קטן

כז כְּמֵרְאָה-אֵשׁ: יש להקפיד לבטא פעמיים צירה שלא ייבלע השני בתוך הראשון

קריאת יום ב לאחינו שטרם זכו לעלות לארץ ישראל, דברים טו:

טו כא תִּזְבָּחֶנּוּ: הבי"ת בקמץ

טו כג תִּשְׁפָּכֶנּוּ: הפ"א בשוא

טז ב וְזָבַחַת פֶּסַח: טעם נסוג אחור לבי"ת

טז א וְעָשִׂיתָ פֶּסַח: הפ"א בדגש חזק מדין אתי מרחיק.

בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחָר: תיבת אֲשֶׁר מוקפת ולא במונח

טז ז וּבְשִׁלָּה וְאֶכְלָתָּ: מלרע בגלל ו"ו ההיפוך. וּפְנִיתָ: נותר מלעיל. וְהִלַּכְתָּ: מלרע

טז ט שְׁבַעַת: השי"ן בקמץ¹³. תִּסְפָּר-לָךְ: הפ"א בקמץ חטוף

טז י וְעָשִׂיתָ: מלעיל, וכן בהמשך. יִבְרַכְךָ: הכ"ף הראשונה בשוא נח, וכן בהמשך¹⁴

טז יג בְּאֶסְפָּךְ מִגִּרְנֶךָ: האל"ף והגימ"ל בקמץ חטוף

טז טו בְּכָל תְּבוּאָתְךָ: בכל במהפך ולא במקף ולכן הכ"ף בחולם ולא בקמץ קטן

טז טז יֵרָאָה כָּל-זְכוּרְךָ: בקדמא ואזלא ולא בתלישה (לא קורן אך יש חומשים)

טז טז אֲשֶׁר יִבְחָר: קמץ בזקף קטן, החי"ת בקמץ

הפטרת יום טוב שני של גלויות לאחינו שטרם זכו לעלות לארץ ישראל, חבקוק ג א-יט:

א לַחֲבִבְקוֹק: הלמ"ד בפתח

ב יֵרָאֵתִי: במלעיל¹⁵. פִּעֲלָךְ: הפ"א בקמץ רחב, העי"ן בקמץ קטן

ג אֱלֹהֶיךָ: הטעם בלמ"ד¹⁶

ד וְנִגְהַ: במלעיל ומפיק בה"א למרות הקושי¹⁷

ה יִלְךְ דָּבָר: טעם נסוג אחור ליו"ד. וַיֵּצֵא רֶשֶׁף: כאן הטעם לא נסוג אחור

ו וַיִּמְדַּד אֶרֶץ: טעם נסוג אחור למ"ם. שָׁחוּ: שי"ן ימנית ובמלרע

ח הַבְּנֵהָרִים: ה"א השאלה מנוקדת בחטף פתח ולכן גם הבי"ת אחריה רפויה

¹³ הקורא בשוא משנה משמעות. וכן בהמשך הפרשה ובכל מקום במשמע שְׁבוּעַ – שבעה ימים.

¹⁴ אפשר לאמן את הדיבור לבטא כך.

¹⁵ מקום הנחת טעם זרקא הוא בסוף המילה ללא קשר למקום ההטעמה.

¹⁶ הקורא אלוהה [Eloha] הן מלעיל והן מלרע מבטא שם קדוש בשיבוש. הקריאה הנכונה, אשכנז: אֱלֹאֵה הקורא אלוהה [Eloha] הן מלעיל והן מלרע מבטא שם קדוש בשיבוש. הקריאה הנכונה, אשכנז: אֱלֹאֵה [Eloah]; עדות המזרח והמערב (צפון אפריקה) אֱלוֹהַ [Elowah].

¹⁷ אחד מחמשת השורשים שהה"א שורשית ובמפיק, ראשי תיבות: ג"ן כת"ם

ט **אָמַר סֵלָה**: טעם נסוג אחור לאל"ף
 יא **עָמַד זָבֵלָה**: טעם נסוג אחור לעי"ן וגם התיבה השנייה במלעיל
 יג **מִחֲצַף רֹאשׁ**: הרי"ש דגושה באופן נדיר מדין אתי מרחיק¹⁸
 יז **לֹא-עָשָׂה אֶכֶּל**: טעם נסוג אחור לעי"ן
 יח **אָעֲלֹזָה**: העי"ן בשווא נח
 יט **יְיָ אֲדֹנָי**: יש לקרוא שם ההויה הראשון: **אֱלֹהִים. לְמַנְצָח**: הלמ"ד ללא געיא, המ"ם בשווא נח וכן בכל ספר תהלים

הנוסח ומקורותיו. המקורות שעל פיהם נקבע נוסח המקרא עבור 'דעת מקרא' ואחר כן תנ"ך מוסד הרב קוק חורב וירושלים. יש לציין שמגילת רות נשתמרה בשלמות בכתר ארם צובה.

א ה **יִמְתּוּ: אֲד, מִנ־ל אייב א יט. יִמְתּוּ: ל** די בכתר ארם-צובה לבדו להכריע מול לנינגרד, וכל שכן כאן שהמסורה של לנינגרד מסייעת לנוסח כא"צ ומנוגדת לכתוב בו.

א ז **הִיתָה-שָׁמָּה: א. -שָׁמָּה: ל, ד? כלותיה: א, מִק־ל. כלתיה: לד** הערה 1
 ל רגיל להשמיט את הדגש (של דחיק או אתי מרחיק) מאות שי"ן של תיבת 'שמה' – כך: דב' יב ה; מ"ב ט ב; יר' מז כח; יח' א יב. לא מצאתי תיבת 'שמה' בשי"ן דגושה ב"ל אלא בהו' ב יז. ואילו ב"א אות שי"ן של 'שמה' דגושה בכל המקראות האמורים (להוציא דב' יב ה, שאין בו א).

א ח **שְׁבִנָּה: אֵל. שְׁבִנָּה: ד** כאן ונציה הוא המשמיט של דגש האתי מרחיק.

א י **ותאמרנה-לָה: אֵל, מִנ־לד. ותאמרנה לָה: ד** כאן יש טעם מאיילא. ונציה שכח לשים מקף בין המלים ולכן נראה כדגש אחרי טעם מפסיק ללא הצדקה.

א יז **יוסיף: א, מִרְיָ יט, מִיג שִׁיב ג לת, מִק־אֵלד שם. יוסיף: לד, מִק־לִי איכה ד כב**
 הערה 2 מ"ר זו תוקנה בידי רו"ה (פ"ד ע' 85 הערה 1); אך היא מסייעת לנוסח א גם כמות שהיא כתובה לפניה.
 הערה 3 ג"ק זו אינה מובנת כלל; שהרי מרובות לשונות 'יוסיף' המלאות בכתובים כגון: שם טז; קה' א ות.

א יט **בואנה: אֲד, מִש, מִק יט, יר' ח ה. באנה: ל כבואנה: א, מִק, מִק יר' ח ז. כבאנה: לד**
 מנחת שי: עד בואנה – מלא זא"ו, ללמדך שחלכו ו' ימים ובשבת נחו:
 מבחינה דקדוקית הרמז הטמון בכתיב המלא אינו חזק דיו. אמנם נפוץ הכתיב יבא תבא תבאו גם בכתיב שאינו מנוקד. אבל כתיב זה אינו נכון, כי הוי"ו בפועל זה היא שורשית. ממש משונה לראות בחומשים פרשת 'כי-תבא' בעוד בתורה כתוב כי-תבוא!

א כא **הָרַע לִי: אֵל. הָרַע: ד** מרכא ולא הקפה.

ב א **מִדָּע: א. מִדָּע: לד** הקרי הוא מוֹדָע בחולם, הקמץ בדלי"ת יותר נכון לפי הדקדוק.

¹⁸ ר"ש אינה מקבלת דגש בדרך כלל, אבל יש יוצאים מהכלל
 6

ב ב אֶלְכֶּה-נָּא: ד. אֶלְכֶּה: אַל; וְאַלְקָטָה: אַל, מִשִּׁי. וְאַלְקָטָה: ד. הַנוֹקְטִים שְׁשׁוּא אַחֲרֵי תְנוּעָה גְדוּלָּה שְׁאִינָה מוֹטְעָמַת הוּא נַח מוֹדִים בְּמִקְוִמוֹת שְׁבָהֶם יֵשׁ בְּמִקְוִרוֹת חֹטֵף-פֶּתַח כְּמוֹ בִּרְכּוֹ (בְּרֵאשִׁית כו, כז) וְעוֹד רַבִּים מְשׁוּרֵשׁ בָּרֶךְ. כֹּאֵן בְּהֶעֱרָה 4 מִבִּיא ר"מ בְּרוּיָאֵר אֶת דְּבָרֵי הַמִּנְחָה שִׁי הַמַּעֲדִיף שׁוּא רִגִּיל וְלֹא חֹטֵף בְּאוֹתִיּוֹת שְׁאִינֵן גְּרוֹנוּיּוֹת. הֶעֱרָה זֶה חוֹזֶרֶת אֲצִלוֹ פְּעָמִים רַבּוֹת. מְסִיבָה זֶה נִטָּה כֹּאֵן מְנוֹסַח כֶּתֶר אֶרֶם-צוּבָה וְלִנְיָגֶרֶד.

מִשִּׁשׁ בִּר' יב ג: וְאִנִּי בְּתוֹמִי אֶלֶךְ בְּדֶרֶךְ הַסְּפָרִים שֶׁהֵם כּוֹלֵם בְּשׁוּא לְבַד וְהַמְדַּקֵּק לְקִירוֹתָן כְּהוֹגֵן תְּבוּא עָלָיו בְּרִכָּה. הֶעֱרָה זֶה יִפָּה גַם לִגְבִּי הַקִּמֵּץ הַחֹטֵף בְּקוּ"ף.

מִנְחָת שִׁי: וְאַלְקָטָה בְּשִׁבְלִים וְכֵן אֶלְקָטָה נֹא שְׁבִסְמוֹךְ שְׁנִיחָם בְּחֹטֵף קִמֵּץ, כִּךְ כְּתֵב רַבִּינוּ יוֹנָה בְּסִפְרֵי חֶרֶקְמָה, וְרִד"ק בְּמַכְלֹל (דף כב) וְשִׁרְשִׁים וְמוֹדֵקִים אַחֲרֵים, וְכֵן מִצְאָתִים בְּמִקְצֵת סְפָרִים כְּתוּבֵי יָד, גַּם כִּי בְּחֶרֶבֶה סְפָרִים הֵם בְּשׁוּא לְבָדוּ:

מִגְלִינֵן רוֹת סז ב ב וְאַלְקָטָה בְּכֹתְבֵי הַיָּד וְגַם בְּחֶלֶק מִהַדְפּוֹסִים (הַיִּידִנְהִיִּים וְהַהוֹלְכִים בְּשִׁיטָּתוֹ) הֵק' כֹּאֵן הִיא בְּחֹטֵף קִמֵּץ. כִּיּוֹן שְׁלִפִּי הַמִּקְוֵבֵל חֹטֵף בְּאוֹת לֹא גְרוֹנוּיָה הִיא רִשׁוֹת, דִּי אִם נִקְרָאנוּ כְּשׁוּא נַע. סִיבַת הַחֹטֵף הִיא כְּנֶרְאָה לִפִּי הַיִּידוּעַ מִהַמְדַּקֵּקִים הַקְדָּמוֹנִים שְׁשׁוּא נַע לִפְנֵי אוֹת גְּרוֹנוּיָה מִקְבֵּל אֶת תְּנוּעַת אוֹתָהּ אֶת [כִּךְ מִצְאָנוּ בְּבֵן אֲשֶׁר תִּהְיֶה יָד אֶ וְבְּמִקְבִּילוֹ בְּפֶרֶק נִג הַשְּׁחִיתוֹ הֶתְעִיבוּ שֶׁהִשׁ' וְהִת' מְנוֹקְדוֹת בְּחֹטֵף-חִירֶק (עֵינִן בְּרִשִּׁימוֹת בְּסוֹף תִּנ"ךְ בְּרוּיָאֵר מוֹסֵד הֶרֶב קוֹק וְחוּרֵב)], גַּם הָאוֹת ט' כְּבֹדָה בְּמִקְצֵת וְיֵשׁ בָּהּ צִלִּיל שֶׁל גְּרוֹנוּיָה, וְלִכֵּן קִיבֵל הִשׁוּא אֶת תְּנוּעַת הַט'. הֶעֱרָה: בְּרוּר לִפִּי זֶה שֶׁהַחֹטֵף קִמֵּץ שְׁבִכָּאֵן הוּא חֹטֵף-קִמֵּץ-רַחֲב, כְּלוּמֹר שֶׁל תְּנוּעָה גְדוּלָּה. וְלִכֵּן מִי שֶׁמִּהְדֵּר לֹמֵר מְרַדְּכִי בְּאוֹפֵן שֶׁנִּשְׁמַע הַקִּמֵּץ הַחֹטֵף (הַקֶּטֶן, כְּלוּמֹר כְּמוֹ חוּלָם) – אִם "יִהְדֵּר" גַּם כֹּאֵן לְקִירוֹא אֶלְקָטָה כְּשֶׁאֵת הַט' הוּא מְבִטָּא כְּמוֹ פֶּתַח וְאֵת הֵק' כְּמוֹ חוּלָם, הִרִי יַעֲשֶׂה הַהִיפֶךְ מְכוּוֹנָת הַמִּנְקֵד. וְהֶעֱרָה זֶה נִכּוֹנָה גַם לִגְבִּי לְקֶחֶךְ-זֹאֵת (בְּרֵאשִׁית ב, כג) שְׁאִין טַעַם לְקִירוֹא בְּהֶבְרָה סְפָרְדִּית לְקִירוֹא אֶת הֵק' כְּמוֹ חוּלָם! [מִדּוּעַ אִם כֵּן לֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּן אֲשֶׁר עֲצָמוּ בְּחֹטֵף פֶּתַח? הֶעֱרָת י. לֹוִיפֶר. תְּשׁוּבָה לַעֲנִיד: שׁוּא נַע רִגִּיל – "בְּרִירַת הַמַּחְדֵּל" שְׁלוֹ הִיא חֹטֵף פֶּתַח, שׁוּא נַע לִפְנֵי גְרוֹנוּיָה – כְּעֵין הַגְּרוֹנוּיָה, לִפְנֵי יו"ד – כְּעֵין הַחִירֶק. לִכֵּן דִּי בְּעֵצֶם הַצִּיּוֹן שֶׁהוּא נַע. בְּמִקְרִים שֶׁלֹּא צָפוּי שֶׁהִשׁוּא שֵׁם הוּא נַע – שֵׁם מְנוֹקֵד בְּחֹטֵף כְּעֵין מִה שְׁצָרִיךְ לִהְיוֹת. גַּם הַחֹטֵף שֶׁל מְרַדְּכִי מוֹסְבֵר בְּדוּמָה לִכֵּךְ. א.ל.]

ב ה לְמִי הַנַּעֲרָה: אַל. לְמִי הַנַּעֲרָה: ד

ב ו מִשְׁרִי: אַד, מִג־א א, מִק־אֶלֶד א ו י ג. מִשְׁדָּה: ל מחלוקת כתיב חמורה.

ב ז אֶלְקָטָה: אַל, מִשִּׁי. אֶלְקָטָה: ד. כְּמוֹ בְּפִסּוֹק ב מִנְחָת שִׁי: אֶלְקָטָה נֹא - חֶקוּ"ף בְּחֹטֵף קִמֵּץ כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי לַעֲיִל:

ב יא שְׁלִשּׁוּם: אַל, מִג־בִּר' לֹא ב. שְׁלִשּׁוּם: ד מחלוקת כתיב.

ב יג שְׁפַחְתִּיךְ: אַל. שְׁפַחְתִּיךְ: ד, מִשִּׁשׁ הֶעֱרָה 5 כֵּן גַּם בְּכִי שֶׁשׁוֹן 1053, וְזֶה הִיָּה, כְּנֶרְאָה, גַּם נוֹסַח ל, וְהִירִיד נִיחֻסְפָּה אַחֵר כִּךְ. וְשִׁמָּא גַם מִק־ל מְסִיעֵת לְנוֹסַח זֶה. מִנְחָת שִׁי: כֹּאֲחַת שְׁפַחְתִּי - בְּרַבִּי הַסְּפָרִים חֶסֶר יו"ד:

ב יד לָהּ בָּעִז: אַל, מִשִּׁשׁ. בָּעִז: ד. כִּיּוֹן שֶׁכֹּאֵן לָהּ לֵלָא מִפִּיק, הַבִּי"ת שֶׁל בָּעִז לֵלָא דִּגְשׁ.

מנחת שי: ויאמר לה בעז - ה"א הכנוי נחה וזיתתה ראוייה להיות במפיק, והוא חד מן מלת לה דלא מפיקין על פי המסורת, וסימנם אנ"ך, פירוש אורייתא נביאים כתובים, לפיכך נראה לי שבי"ת בעז רפה שאין כאן דין מפיק כמו שכתבתי בפרשת ואלה שמות על ותחמרה בחמר (שמות ב ג), ובסוף פרשת שלח לך, ובזכריה (ה). ועיין מה שכתבתי בסוף פרשת מטות: **הקצרים: אד, מיגלד ב ה. הקוצרים: ל** מחלוקת כתיב נוספת.

ב טו **העמרים: אל, מיש. העמרים: ד** ניקוד חטף הפתח אינו מובן. מנחת שי: גם בין העמרים - העיין בחטף קמץ:

ב כא **המואביה: אל, מיג דב' ב יא. המאביה: ד**

ג א **בתי: אד. בתי: ל** יש הבדל בפיסוק לפי לנינגרד: [בתי הלא אבקש-לך מנוח] אשר ייטב-לך: והמשך החלוקה: [בתי הלא אבקש-לך] מנוח] אשר ייטב-לך: לפי כתר ארם צובה: [בתי] [הלא אבקש-לך מנוח] אשר ייטב-לך:

ג ג **ושמת: אל, מיש, מיג מיא א א. ושמתי כ': ד** מנחת שי: ורחצת וסכת ושמת - בדפוסים אחרונים כתוב ושמתי ביו"ד וקרי ושמת בלא יו"ד. אבל בכמה ספרים כתובי יד וגם בדפוסים ישנים כתוב ושמת בלא יו"ד, ואין כאן קרי וכתב כלל, ואף במסורת ריש ספר מלכים נסדר הסימן מן מסורה גדולה מלין דכתיבין " בסוף תיבותא ולא קריין, ולא נחשב בהם מזה הפסוק רק תיבת וירדתי. ובמדרש אמרו וירדתי כתיב כדלקמן ולא דרשו שום דבר אצל ושמת, ואין אנו צריכים למה שכתב בזה בעל שרש ישי. ואל יקשה בעיניך אם בפרטן אי אתה מוצא רק מ"א מלין, מפני שצריך להוסיף שתי תיבות שהם בפרשת תוכחה בפסוק יען אשר לא זכרתי ביחזקאל (טז מג) שכתוב זכרתי ביו"ד וקרי זכרת בלא יו"ד, ובאותו פסוק עיצמו ולא עשיתי כתיב ביו"ד וקרי עשית בלא יו"ד. ופשע המגיה בזכירתם. עוד יש לדעת כי מה שכתוב בסוף מסרה הנזכרת, הייתי לכן כה אמר ה' אלהים יען אכלת. טעות סופרים הוא המעוותים עלינו את הכתובים, וצריך לומר אתי כה אמר אדני אלהים יען אמרים לכם אכלת אדם אתי, שכתוב ביו"ד וקרי את בלא יו"ד, והוא ביחזקאל (לו יג):

ג ה **לד. :א** הערה 6 **א לא ציין את הניקוד והטעמים של המלה, שהיא קרי ולא כתיב.** כנראה כתר ארם-צובה סמך על הקורא שישלים בעצמו ניקוד וטעמים של מלה שאינה כתובה רק בגליון. כך נראית שורה זו עם הקרי בכתר ארם צובה

ג יג **ליני: מיש, מיג ברי א א. ליני: ד. ליני: אל, מיש** הערה 7

וכן גם ברשימת האותיות הגדולות שבי"ל. מנחת שי: ליני - כפי המסרה דריש דברי הימים וריש בראשית הגו"ן רבתי ולא הלמ"ד, ובנוסף אחר מאותיות גדולות לא נמנית עמהם, וכן בספרים כתובי יד אין שום אחד מהן גדולות:

ג יד מרגלותו: אד. מרגלותו: ל מחלוקת כתיב.

ג טז ותגד־לָהּ: אד. לָהּ: ל? הערה 8

ל מדיש לפעמים את אות למ־ד של תיבות לִי, לָהּ, לה, הבאות אחר מקף – בניגוד לכללים המקובלים, כגון: בִּרְיָ לַח טו, יח (ב' בפסוק).
על מנהג זה של לנינגרד דובר כאן בעבר. כיון שמנהג זה הוא זר וחריג, אני מתפלא במקצת
על בעלי פרויקט שו"ת בר-אילן שעדיין דבקים בהעתקה עיוורת מלנינגרד ובכללה זרות זו.

ג יז לִי: לָד. : א? הערה 6 הובאה כבר בפס' ג.

ד א הנאל: אל, מיג ברי מח טז. הנאל: ד

ד ג מכרה נעמִי: אל. מכרה: ד זקפים מתרדפים (רצופים)?

ד ד נגד: אל, מיג שמי' ו, הס. נגד: ד משרת הזרקא מרכא או מונח?
הישיבים: א. הישיבים: ל? ספק געיא בלנינגרד

ד ו לנאול־: אל, מ־ש. לנאול־: ד; לנאל: אל, מ־ק־א י. לנאול: ד המחלוקת השנייה
היא מחלוקת כתיב. הראשונה היא בניקוד חטף-קמץ להראות קמץ חטוף.
מנחת שי: לנאול־לי - מלא, וזאל"ף בקמץ וזוא חטוף, וזוא חד מן יתרים זא"ו וחטפים
קמצים על פי המסורת:

ד ז הנאלה: אד. הנאולה: ל הכתיב של לנינגרד הוא חריג אע"פ שיש כמוהו לפעמים
במקרא, כתיב מלא ודגש.

ד יג ותהי־לָו: אל. לָו: ד דגש זה של ונציה אינו בכללי הדחיק.

ד טו שיבתך: אל. שבתך: ד; אהבתך: אלד. אהבתך: מ־ש, הס
מנחת שי: אהבתך - הבית בקמץ בספרים מדויקים כתובי יד ותתי"ז בסגול, מפני שהמלה
מלעיל בשני פשטין, וכן כתב הלזית חן (פרק ב) מהשער הששי, ובספר אחד כתוב יד
תתי"ז בצירי ובפשט אחרון לבד, ובטיל ברובא, ובמקראות ראשונות מהדפוס בצירי ובשני
פשטין, ואינן מחזורות אצלי:

ד כב ועבד: אל, מ־ש. ועובד: ד, מ־ק
מנחת שי: ועבד - במקצת ספרים חסר זא"ו אחר העי"ן, וכן במסורת כתוב יד עובד ב' מלא,
וסימן ותקראנה לו השכנות. ובעז הוליד את עובד:

הפסוק שבעות

יחזקאל א א כרביעי: אלד. כרביעי': ק שוב חטף-פתח בלא גרונית. ושוב חזרה בהערה 1
על אותו מקור במנחת שי על העדפת שווא ולא חטף בלא-גרוניות. ראה רות ב ב.

א ג על-נהר: אלק, ב"נ. על: ב"א הבהרה: לפני כמה שבועות ציינתי שברשימת החילופים בין בן-אשר לבן-נפתלי בדפוס ונציה יש שינוי ממה שמופיע ברשימות האלה. הרשימות האלה בנויות על ספר החילופים מהדורת ליפשיץ. כאן העדיף ר"מ ברויאר לנקוט את שיטת כתבי היד ובהם כתר ארם צובה בניגוד לדעת בן-אשר בחילופים.

א ד ענן: אלק, פס. ענן |: ד² הערה 2
חיבת ענן מוטעמת במהפך רק בשני מקומות. במקום אחד יש פסל לאחריה: ענן | ימם (יש ד ה): משום כך שם ד פסק גם במקום השני: ענן גדול (כאן).

א ו ונצעים: לקד. ונצעים: א כאן כ"א צ מנקד בחטף-פתח, ושוב העדפה לשיטת השווא.

א יא מלמעלה: אלק. מלמעלה: ד ונציה גורס פתח באתנה וכתבי היד גורסים בקמץ כדין.

עליי לסיים כאן! ועוד חזון למועד

תן לחכם ויחכם-עוד

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בגושיאם לשוניים
בכתובת: maanelashon@gmail.com
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺